

novom vijeku. Njegov temelj predstavlja Katastar Franje I., prvenstveno elaborati koji sadrže detaljne opise kojim pravcem je išla granica, kako su izgledale granične oznake i natpisi na njima, kao i njihova položaja.

„Katastar Franje I. i arheologija krajolika – primjer općine Vrsar“ bilo je predavanje Sare Popović, u kojemu je prikazala kako se Katastar može rabiti pri određivanju struktura starijega krajolika, odnosno kako se komparacijom digitaliziranih podataka Katastra i današnjega ortofota mogu brojčano izraziti razlike u načinu korištenja prostora kroz 200 godina.

Na znanstvenom simpoziju *200 godina Katastra Franje I. u Istri* predstavljani su rezultati istraživanja različitih tema zasnovanih na proučavanju podataka samoga Katastra. Skup je potvrdio da je on nezaobilazan povijesni izvor za proučavanje 19. stoljeća u Istri, a zbog svojega opsega i raznovrsnosti podataka može se rabiti u različitim područjima istraživanja. Stoga, ovaj simpozij može biti pokretač novih istraživanja lokalne povijesti u kojima bi se Katastar rabio kao jedan od glavnih izvora.

Igor Jovanović

Godišnja skupština Hrvatske udruge nastavnika povijesti,

20. prosinca 2020.

Godišnja skupština Hrvatske udruge nastavnika povijesti (HUNP) održana je 20. prosinca 2020. pomoću mrežne platforme Zoom. Unatoč brojnim poteškoćama izazvanim pandemijom koronavirusa, članovi Udruge su bili vrlo aktivni te je njih desetak aktivno sudjelovalo u realizaciji raznih projekata, ali i na raznim seminarima, webinarima i konferencijama održanim tijekom 2020. godine. Usto je tridesetak hrvatskih učitelja i nastavnika povijesti sudjelovalo u edukacijama koje je organizirao HUNP. Na početku su godišnje skupštine sudionici odali počast nedavno preminulim povjesničarima i članovima HUNP-a: sveučilišnom profesoru Ivi Rendiću-Miočeviću, istaknutom metodičaru nastave povijesti na području tadašnje Jugoslavije, dugogodišnjoj aktivnoj članici Karmen Perković te mladoj profesorici povijesti i talijanskoga jezika Dini Pervan Rabelo.

Godišnju je skupštinu HUNP-a otvorila predsjednica Udruge Dea Marić, koja je podnijela izvješće o radu u protekloj godini. Osvrnula se na brojne

projekte i aktivnosti provedene tijekom 2020. i istaknula sudjelovanje članova HUNP-a, ali i ostalih učitelja i nastavnika povijesti na godišnjoj skupštini Euroclija (Europske udruge nastavnika povijesti) te konferencijama *PAX Inclusive Memory Initiatives* i *Novi pristupi nasljeđu holokausta i obrazovanju o holokaustu*. Potonju je organizirala Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću, uz potporu Veleposlanstva SAD-a i programa Europa za građane te Europske izvršne agencije za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu.

Nakon uvodnoga izvješća slijedilo je predstavljanje projekata i projektnih aktivnosti u kojima su sudjelovali članovi HUNP-a. Projekte *Learning history that is not yet History II (Učenje povijesti koja još nije povijest II)*, *Football Makes History (Nogomet stvara povijest)* i *Stoljeće europskog antifašizma. Istra između lokalnog i globalnog* te suradnju s Programom Mehanizma za informiranje zajednica pogođenih sukobom (PMI) predstavio je Igor Jovanović.

Projekt *Učenje povijesti koja još nije povijest II (LHH II)* pokrenut je 2016. i realiziran u suradnji s partnerskim organizacijama iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Srbije. Kako poučavati povijest nedavnih ratova za koju se često smatra da još nije povijest, ali se pamti na toliko različitih načina i vrlo je detaljno istražena u kontekstu tranzicijske pravde? To je glavno pitanje na koje projekt želi odgovoriti ulaganjem u jedinstveno partnerstvo između učitelja i njihovih udruga na području bivše Jugoslavije. U prvoj je fazi projekta napravljen Repozitorij materijala koji se mogu rabiti u proučavanju i poučavanju nedavnih ratova na prostoru bivše Jugoslavije. Repozitorij sadrži materijale koji se mogu rabiti u nastavi u osnovnim i srednjim školama. Među materijalima korisnici mogu naći povijesne izvore, baze povijesnih izvora, literaturu, adrese mrežnih stranica, projekte i inicijative relevantnih organizacija, informacije o muzejskim postavima, dokumentarne i igrane filmove te nastavne materijale koji se odnose na tu temu. *LHH II* je nastavak projekta i promiče pluralistički pristup poučavanju nedavnih ratova, a cilj mu je razviti četiri nastavne jedinice koje pokazuju kako učitelj može poučavati o nedavnim ratovima koristeći se multiperspektivnim pristupom.

Nogomet stvara povijest je projekt koji su 2018. pokrenuli Euroclio i partneri (Kuća Anne Frank, FC Eintracht Frankfurt i dr.) s ciljem smanjenja broja ljudi kojima prijete socijalna isključenost u Europi. U projektu sudjeluje tridesetak edukatora povijesti iz cijele Europe. Sport – a posebno nogomet – privlači milijune Europljana, bez obzira na njihovu rodnu orijentaciju, boju kože, dob, nacionalnost ili religiju, često postajući odlučujućim čimbenikom identiteta

i zajednica. Bogata lokalna kulturna baština nogometa i njegova zajednička povijest koja pokriva burnu prošlost dvadesetoga stoljeća nudi izravan pristup rješavanju pitanja prošlosti i sadašnjosti. U projektu će se razviti dvadesetak nastavnih jedinica koje će povezati povijest i povijest nogometa.

Projekt *Stoljeće europskog antifašizma. Istra između lokalnog i globalnog* Istarskoga povijesnog društva nastavak je i, po svom opsegu i sadržaju, proširenje projekta *Istarske sudbine: Istrani u sabirnim i zarobljeničkim logorima za Drugoga svjetskog rata i poraća*, koji su 2005. pokrenuli Igor Jovanović i Igor Šaponja s ciljem prikupljanja svjedočanstava preživjelih istarskih logorašica i logoraša te bilježenja njihovih iskustava. HUNP je od 2016. partner u projektu. Fašizam i njemu suprotstavljeni antifašizam, koji se u Istri javlja već 1919., među prvima u svijetu, predstavljaju ključne antipode koji su Istru oblikovali u svakom pogledu – demografskom, političkom, gospodarskom i kulturnom. Iako je do danas objavljen veći broj, prije svega povijesnih, studija o tim problemima, mnoga su pitanja ostala gotovo posve otvorena ili, pak, nedovoljno istražena.

U suradnji s Programom Mehanizma za informiranje zajednica pogođenih sukobom, održane su 21. studenoga i 19. prosinca 2020. dvije radionice o načinima uporabe sudskih arhiva Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju i Mehanizma za dvadeset učitelja i nastavnika povijesti iz Hrvatske i susjednih zemalja. PMI je inicijativa Službe Mehanizma za odnose s javnošću, u partnerstvu s Europskom unijom, čiji je cilj da se stanovnici i zajednice u državama bivše Jugoslavije bolje upoznaju i bolje razumiju činjenice o zločinima počinjenim na tom području za vrijeme sukoba devedesetih godina 20. stoljeća. Cilj je radionice bio da se učitelje i nastavnike povijesti obuču kako da se što učinkovitije koriste sudski utvrđenim činjenicama u izradi obrazovnoga materijala o tim sukobima na području bivše Jugoslavije.

Projekt *Sharing European Histories (Dijeljenje europske povijesti)* i suradnju s Institutom za društvene znanosti Ivo Pilar predstavio je Vedran Ristić. *Dijeljenje europske povijesti* provodi se od kolovoza 2019. do rujna 2021. u suradnji s belgijskom zakladom Evens i Euroclijom. Učenici i nastavnici iz šest škola u Hrvatskoj istražuju svoju lokalnu povijest i povezuju je sa širim europskim i globalnim procesima na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.

U suradnji s Institutom za društvene znanosti Ivo Pilar i Zakladom Znanje na djelu održan je okrugli stol s temom kako poučavati o tranziciji. To je bio dio projekta *Transition Dialogue*, tijekom kojega edukatori u sedam zemalja središnje i istočne Europe izrađuju nastavne materijale za poučava-

nje o povijesnim procesima u posljednjih nekoliko desetljeća. Nizozemska novinarska kuća VPRO i Euroclio proveli su projekt *In Europe Schools*. Učenici III. gimnazije Osijek snimili su u sklopu projekta dokumentarni film o sudbini vlastite škole tijekom rata 1991. (<https://www.youtube.com/watch?v=Djlg31PSm0M&t=138s>).

Helena Strugar je predstavila projekt *Uloga svjedoka i materijalnih ostataka u nastavi povijesti*. To je kontinuirani projekt Max Mannheimer centra iz Dachaua, Njemačko-francuskoga ureda za mlade (L'Office franco-allemand pour la Jeunesse – Das Deutsch-Französische Jugendwerk, OFAJ-DFJW), Memory Laba, Historijskoga muzeja BiH, Spomen-područja Jasenovac i HUNP-a. Nakon prvoga ciklusa seminara u Njemačkoj, Francuskoj, Hrvatskoj i BiH, ponovno je pokrenut novi projekt koji financira OFAJ-DFJW. Tema je toga ciklusa uloga svjedoka i materijalnih objekata/ostataka u nastavi povijesti u Europi. Glavno je pitanje kako educirati mlade ljude o povijesnim događajima, kako zapravo konkretizirati povijesne događaje, kako im to približiti i omogućiti im da ih razumiju, a posebno njihovo značenje danas. Iskustvo je pokazalo da su u tome najvažnija svjedočanstva i materijalni ostaci, kao npr. fotografije, novine i sl. Ostaju pitanja koje su prednosti, ali i problemi u uporabi svjedočanstva u edukaciji povijesti. Što ćemo raditi kada neće više biti živih svjedoka? Koje su nove mogućnosti? Kako predmeti (fotografije, novine) mogu postati aktivni i interaktivni alati u edukaciji? Serija seminara započinje u jesen 2021. edukacijom u Njemačkoj, nastavlja se u Francuskoj, a zatim u Hrvatskoj i BiH.

Posljednji u nizu predstavljajući projekata bio je Domagoj Švigir, koji je predstavio projekt *Learning to disagree (Učiti se ne slagati)*. Cilj je projekta osnažiti učitelje i nastavnike širom Europe da omoguću učenicima stjecanje socijalnih i građanskih kompetencija kroz dijalog i raspravu o spornim pitanjima kao dio njihova formalnoga obrazovanja. U današnjem svijetu na mlade ljude sve više utječu društveni mediji i informacije pronađene na internetu. To ih izlaže različitim ekstremističkim ideologijama i alternativnim činjenicama. Učitelji i nastavnici se često suočavaju s radikalnim stavovima i očekuje se da se nose s njima. Cilj je projekta pomoći im da konstruktivno raspravljaju o tim pitanjima istražujući različite aspekte problema. Kompetencije koje su učenici stekli kroz smislen dijalog i raspravu u školi omogućit će im da se konstruktivno nose s napetostima i nesuglasticama u svom svakodnevnom životu.

Aktivnost Istarskoga povijesnog društva – Società storica istriana u 2020. godini

U 2020. godinu Istarsko je povijesno društvo zakoračilo slavljenički. Svečana skupština, održana 21. veljače u Svečanoj dvorani Tone Peruška na Sveučilištu Jurja Dobrile u povodu desetgodišnjice osnivanja udruge, bila je prekratka za podroban osvrt na protekle aktivnosti i programe. Njihovi voditelji u kratkim su crtama izvijestili o dosegnutim rezultatima, a prisutni članovi Društva uvjerali su se u svrsishodnost okupljanja entuzijastičnih pojedinaca oko osmišljenih projekata. Na sjednici je, kao zahvala za višegodišnju plodnu suradnju, Aniti Flego Sponza svečano dodijeljeno počasno članstvo u Društvu.

Društvo je sudjelovalo u organizaciji i realizaciji predstavljanja monografije Stipana Trogrlića *Katolička crkva u Istri između otpora i potpore talijanskoj vlasti u Istri 1918. – 1943.* u pulskoj Gradskoj knjižnici i čitaonici 22. siječnja 2020. Uz ravnateljicu Državnoga arhiva u Pazinu Mirelu Mrak kao predstavnicu nakladnika, novu su publikaciju predstavili David Orlović i Milan Radošević.

Trebala je to biti još jedna godina ispunjena brojnim aktivnostima na tragu desetljetnoga organizacijskog iskustva. No, u ožujku 2020. Hrvatska i susjedne zemlje susrele su se s pandemijskim izazovom globalnih razmjera i planovi su morali biti prilagođeni okolnostima. Udruga se uspješno i razmjerno brzo uhvatila ukoštac s neočekivanim izazovima te je uspostavila suradnju s pulskim Klubom Kotač. Kotač TV emitirao je u sklopu kluba Kotač u pulskom Društvenom centru Rojc u vrijeme kada zbog sveopćega proljetnoga zatvaranja (*lockdown*) klub nije mogao na dotadašnji način organizirati klupske večeri, a da publika ne ostane zakinuta u danima izolacije, večeri su upriličene internetskim prijenosom uživo preko Kotačeve fejbuzne stranice. Tako je pokrenuta i emisija *Četvrtkom u 21* kao projekt Istarskoga povijesnog društva i Kotač TV-a. Tijekom nepuna dva mjeseca, od 20. ožujka do 7. svibnja urednik je i voditelj Igor Šaponja u emisijama obradio s gostima nekoliko tema iz povijesti Istre i Pule, a prikazano je i nekoliko dokumentarnih filmova te videomaterijala iz arhive IPD-a.

Pandemijski valovi utjecali su na ritam, ali i formu manifestacija. U razdobljima rasta broja zaraženih, aktivnosti koje nisu bile otkazane ili odgođene provedene su, poput navedene, u virtualnoj sferi, privikavajući zainteresirane na mogućnosti upotrebe digitalnih alata. Mjeseci u kojima se virus